

Het Vrije Kerklied.

V.

Op dit historisch overzicht volgt in het rapport als tweede hoofdstuk: de gegevens der Heilige Schrift. Verschillende teksten, waarop men zich beroept, worden nagegaan.

In de Schrift is geen gebod te vinden, dat in de kerkelijke samenkomsten psalmen moeten gezongen worden. — Ook niet vrije kerkliederen. — Evenmin kan er voor beide of een van beide een verbod uit worden afgeleid. — Charismatische hymnen. — In de vrijheid der kerken overgelaten.

Een uitdrukkelijk voorschrift, dat in de Christelijke gemeenten de Psalmen moeten worden gezongen, vindt men in het Nieuwe Testament niet.

Het beroep, dat men hiervoor gedaan heeft op 1 Cor. 14:26, Efeze 5:19 en Colossensen 3:16 is, zooals later blijken zal, onjuist; het woord Psalm heeft daar een andere beteekenis. Wel kan er geen twijfel over bestaan, dat het Synagogaal gebruik om psalmen te zingen ook in de Christelijke gemeenten is overgenomen. Christus zelf en de Apostelen hebben na het Avondmaal „den lofzang gezongen“ (Matth. 26:30) waarmede niet anders bedoeld kan zijn dan de psalmen, die bij den Paaschmaaltijd werden gezongen. Dit voorbeeld door Christus gegeven zal ook later bij de Christelijke gemeenten zijn nagevolgd. Hoe dit echter geschied is in de Grieksch-Christelijke gemeenten, waarvoor een metrische bewerking der psalmen in het Grieksch vereischt zou zijn, weten we niet. Men heeft wel gemeend in Jacobus 1:17 een overblijfsel van zulk een metrische bewerking van Psalm 68:19, 20 gevonden te hebben, maar dit is toch niet meer dan een los vermoeden en door niemand bewezen.

Veel moeilijker is de vraag te beantwoorden, of naast de Psalmen ook Christelijke lofzangen in den eeredienst der gemeente voorkwamen, en of de Apostelen het gebruik van zulke Christelijke lofzangen aan de gemeente hebben aanbevolen. Zij, die dit meenen, hebben zich beroepen op de bekende uitspraken van den Apostel Paulus in Efeze 5:19: sprekende onder elkander met psalmen, en lofzangen, en geestelijke liederen, zingende en psalmende den Heere in uw hart, en Colossensen 3:16: het woord van Christus wone rijkelijk in u, in alle wijsheid; leert en verneemt elkander met psalmen, en lofzangen en geestelijke liederen, zingende den Heere met aangenaamheid in uw hart. Ook wat de Apostel in 1 Cor. 14:26 zegt: wanneer gij samenkomt, een iegelijk van u heeft hij eenen psalm, heeft hij een leer enz., laat alle dingen geschieden tot eticheit, zou hiervoor, zegt men, een bewijs zijn, want het is duidelijk, dat hier onder psalm niet te verstaan is een Oud-Testamentische psalm (het opgeven van een psalm, dien men zingen zou) maar een vrij gedicht lijd. In de tweede plaats heeft men als bewijs aangevoerd verschillende Schriftplaatsen zooals o.a. Efeze 5:14: Daarom zegt Hij: ontwaakt gij die slaapt, en sta op uit de dooden en Christus zal over u lichten; 1 Tim. 3:16: En buiten allen twijfel, de verborgenheid der godzaligheid is groot: God is geopenbaard in het vleesch, is gerechtvaardigd in den Geest, is gezien van de engelen, is gepredikt onder de heidenen, is geloofd in de wereld, is opgenomen in heerlijkheid; Hebr. 12:12, 13: Daarom richt weder op de trage handen en de slappe knieën, en maakt rechte paden voor uwe voeten, opdat hetgeen kreupel is, niet verdraaid worde, maar dat het veel meer genezen worde, en andere teksten (zie hierboven het historisch overzicht) waarin men om de metrick meende gedeelten van kerkliederen, althans van toen gezongen geestelijke liederen terug te vinden. En in de derde plaats heeft men gewezen op de lofzangen, die de Apostel Johannes de vier en twintig ouderlingen in den hemel hoorde zingen (Openb. 4:8, 10, 11; 5:9, 10, 11, 12 en v.v.), want zooals de ouderlingen in den hemel, die de kerk representeren, het loflied zingen ter eere van het Lam, dat geslacht is en waardig is te ontvangen de kracht, en de rijkdom, en wijsheid, en sterkte, en eere en heerlijkheid en dankzegging, zoo zou ook de gemeente op aarde Christus het loflied hebben toegezongen.

Wat nu de aangehaalde zoogenaamde citaten uit Christelijke lofzangen betreft, die in de brieven der Apostelen zouden te vinden zijn, zoo is de mogelijkheid zeker niet buitengesloten, dat dit regels uit toenmaals bekende liederen waren, maar een stringent bewijs is hiervoor niet te leveren. De Apostelen geven ze niet als „aanhalingen“ of „citaten“ uit door de gemeente gezongen liederen. Ook het ritme dezer teksten bewijst dit niet, want de mogelijkheid is even groot, dat dit ritme geheel onwillekeurig is en alleen bewijst de hooge bezieling, waaronder de Apostelen schreven. Ook in gewoon proza komt dit meermalen voor, zooals bijv. in onze Statenvertaling Psalm 114:5 onbedoeld tot een hexameter geworden is. Maar ook al zou men hier met aanhalingen te doen hebben, dan zou daaruit wel blijken, dat destijds reeds zulke Christelijke liederen bestonden, maar nog niet, dat zij als kerkliederen in den eeredienst der gemeente waren opgenomen.

Evenmin ligt een bewijs in 1 Cor. 14:26, want al is het ongetwijfeld juist, dat hier onder een psalm een „vrij lijd“ is te verstaan en dit lijd werd voorgedragen of gezongen in de samenkomsten der

gemeente („wanneer gij samenkomt“), toch is hier van een gezang door de gemeente aangeheven geen sprake, maar, zooals duidelijk blijkt, van een bijzonder charisma des Heiligen Geestes evenals de profetie en de glossolalie. Het was de gave, die de Heilige Geest aan iemand schonk om in het midden der gemeente door een geïmproviseerd lijd God groot te maken. En aangezien deze charismatische gaven wel in de Apostolische gemeente bestonden, maar nu niet meer, kan hieruit geen gevolgtrekking voor ons worden afgeleid.

Wat de beide hoofdplaatsen betreft, Efeze 5:19 en Colossensen 3:16, waarop men zich gewoonlijk beroept, zoo komt hier alles aan op de vraag, wat de Apostel met deze „psalmen, lofzangen en geestelijke liederen“ bedoeld heeft. De opvatting, die vroeger wel verdedigd is, dat de Apostel hiermede alleen zou zien op Schriftuurlijke lofzangen, daar de Psalmen van David door de Joden werden onderscheiden in Shurim, Tehillim en Mizmorim en dit zou overeenkomen met de woorden door Paulus hier gebruikt, kan wel als onhoudbaar worden terzijde gesteld. Er is dan ook niemand meer, die deze opvatting verdedigt. Ook de opvatting van Luther, dat onder de Psalmen de Oud-Testamentische psalmen, onder hymnen (lofzangen) de andere Schriftuurlijke lofzangen uit Oud en Nieuw Testament en onder oden (geestelijke liederen) het vrij lijd of de gezangen zouden te verstaan zijn, al wordt ze nog door enkelen als Olshausen verdedigd, kan niet juist worden geacht. De woorden psalm en hymne hebben in het Nieuwe Testament volstrekt niet de technische beteekenis, die later aan deze woorden is gehecht; het woord „psalm“ en „psalmzingen“ komt in 1 Cor. 14:26 en Jacobus 5:13 voor van Christelijke liederen, en het woord hymne-zingen wordt in Matth. 26:30 van Christus en de Apostelen gebruikt, waar het zonder twijfel ziet op de Psalmen, die bij den Paaschmaaltijd werden gezongen. Maar wat alles af doet, het tekstverband zelf wijst uit, dat de Apostel hier niet bedoelt Psalmen en gezangen, maar dat de drie woorden: psalmen, gezangen en geestelijke liederen aanduidingen zijn van geïmproviseerde liederen, die de Christenen onderling hadden te zingen. Er gaat toch vooraf in Efeze 5:18: „wordt niet dronken in wijn, waarin overdaad is, maar wordt vervuld met den Heiligen Geest“. De Apostel maakt hier dus een tegenstelling; er is een onheilge bezieling, die door overmaat van wijngebruik ontstaat en bij deze heidensche slemppartijen zich uitte, zooals terecht reeds door Henry wordt opgemerkt, in het zingen van profane en dikwijls obscene liederen; daartegenover nu stelt de Apostel, dat de Christenen vervuld moeten worden door een heilige bezieling, die van den Heiligen Geest uitgaat, en die zich daarin uit, dat men onder elkander psalmen, lofzangen en geestelijke liederen zingt, „psalmende den Heere in hun hart en God en den Vader dankende over alle dingen in den naam van onzen Heere Jezus Christus“. Het zijn dus liederen, die door den Heiligen Geest zijn ingegeven cf. Hand. 2:4; 10:46 en 19:6. Dat de bedoeling van den Apostel zou geweest zijn, dat deze liederen moesten gezongen worden in de kerkelijke samenkomsten blijkt niet; Schmidt in Meyer's Commentaar op het Nieuwe Testament acht dit zelfs „context widrig“ en Ewald in Zahn's Commentaar op het Nieuwe Testament verklaart, dat het niet vast te stellen is, of de Apostel hier gedacht heeft aan de agapen of liefdemaltijden, de huisgodsdienst oefeningen of aan een gemeentelijken eeredienst. Dat hier een bepaald voorschrift van den Apostel zou gegeven zijn om naast de Psalmen ook „vrije liederen“ te zingen bij den eeredienst kan dus niet gezegd worden. En in elk geval mag niet uit het oog worden verloren, dat de Apostel hier spreekt van liederen, die tot stand waren gekomen door een bijzondere bezieling of inspiratie des Heiligen Geestes, zooals deze alleen in de Apostolische gemeente voorkwam, maar thans niet meer wordt gevonden.

Wat ten slotte het beroep betreft, dat ook in een adres aan de Synode van Groningen (Bijlage CXXXVIII) gedaan wordt, op de lofzangen door de ouderlingen en de triumfeerende gemeente in den hemel gezongen, „het nieuwe lijd ter eere van het Lam“, zoo ontkennen uwe deputaten geenszins 't gewicht van dit argument, waarop zij later in haar principiële conclusies nog zullen terugkomen. Maar een bewijs, dat in Johannes' dagen in de toen bestaande Christelijke gemeenten deze lofzangen gezongen werden, ligt hierin niet. Alles wat Johannes in de Openbaring ons teekent, speelt zich af in het hemelsche heilgdom en het onderscheid tusschen de triumfeerende kerk in den hemel en de strijdende kerk op aarde mag hierbij niet uit het oog worden verloren.

Een bepaald voorschrift omtrent hetgeen in de Christelijke gemeente gezongen mag worden, geeft het Nieuwe Testament dus niet. Er is geen gebod, dat men alleen Psalmen mag zingen en er is evenmin een verbod, waardoor het vrij lijd zou worden buitengesloten. Wel blijkt uit de gegevens, die het Nieuwe Testament ons biedt, dat Christus en de Apostelen lofzangen hebben gezongen bij het Avondmaal, dat ook in de samenkomsten der gemeente het lijd of de psalm een eereplaats innam en dat de Apostel het zingen van geestelijke

liederen zeer aanbeveelt. Het standpunt van Zwilling, die den gemeentezang uitsloot van den eeredienst, vindt in de Schrift dus zeker geen steun. Dat in de samenkomsten der eerste Christelijke kerk ook het „vrije lijd“, d.w.z. een geïmproviseerd lijd, onder de inspiratie des Heiligen Geestes tot stand gekomen, voorkwam, staat op grond van 1 Cor. 14:26 vast, maar hierbij dient wel in het oog te worden gehouden, dat dit een bijzonder charisma was en men daaruit zonder meer dus niet concludeeren mag tot de gemeente van thans.

Ten slotte dient er ook nog op gewezen, dat een verzameling van deze „geestelijke liederen“, zooals die destijds onder de Christenen gezongen werden, in het Nieuwe Testament ontbreekt. Een bundel Nieuw-Testamentische psalmen, zooals het Oude Testament ze ons biedt, wordt in het Nieuwe Testament niet gevonden. Ligt hierin niet een aanwijzing, dat God de Psalmen van het Oude Testament bestemd heeft ook voor de gemeente der Nieuwe Bedeeeling, al is daarnaast het gebruik van het vrij kerklied niet uitgesloten? Maar het feit, dat desaangaande geen rechtstreeksch of positief voorschrift ons in het Nieuwe Testament is gegeven, toont, zooals Voetius terecht opmerkte, dat dit aan de vrijheid der kerk is overgelaten. Waar de Geest des Heeren is, aldaar is vrijheid. (II Corinthe 3:17.)

— Kolen vuurs op het hoofd van Prof. Bouwman.

Prof. Bouwman gaat op geen van de beide voorstellen, door mij voor veertien dagen in dit blad gedaan, in.

Hij dient van repliek in een hoogst merkwaardig stuk. Merkwaardig reeds hierom, omdat hij zijn lezers over wat wij schreven zeer onvolledig en onvolgende inlicht.

Hij kipt uit ons artikel één passage uit.

Daarmede moeten de „Bazuin“-lezers het stellen.

Wat krigen zij te hooren van de pertinente logenstrafing van Prof. Bouwman's voorstelling door doctorandus Cremer? ... Niets.

Wat vernemen zij van ons tweede voorstel om deze zaak ter onderzoek te stellen in handen van Deputaten tot oefening van het verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Vrije Universiteit? ... Niets.

Wat vertelt hij hun van mijn verzekering, dat door mij tegenover de candidaten van Kampen alle tegemoetkoming wordt betracht? Wel vermeldt hij, dat ik er in de praktijk rekening mee houd, dat de overgang van de eene naar de andere eenige moeilijkheden met zich brengt, maar van mijn nadere toevoeging zegt hij.... niets.

Toch zijn dit wel dingen, die de „Bazuin“-lezers om een behoorlijk oordeel te kunnen vellen, verdienen te weten.

Doch het merkwaardigste komt nog.

Hoewel de voorlichting over onze tegenspraak zoo uiterst gebrekkig is, verzoekt Prof. Bouwman ons, om, indien het mogelijk is, zijn geheele antwoord over te nemen in ons blad.

Maar dat gaat toch niet, zal men wellicht oordeelen.

Neen, dat gaat zeker niet, indien ik Prof. Bouwman wilde meten met de maat, waarmede hij mij gemeten heeft. Doch dit wensch ik niet te doen.

Liever wil ik kolen vuurs op zijn hoofd hoopen.

Daarom volgt hier zijn stuk in zijn volle lengte.

Prof. Hepp schreef in „De Reformatie“ een eigenaardig artikel, waarin hij zich ontsiemd toont over een uitdrukking door mij gebezigd in een artikel in „De Bazuin“ van 3 Januari 11.

Ik schreef daarin: „Deze stemming leeft er reeds, omdat de candidaten der Theol. School, wanneer zij wenschen te promoveren tot doctor in de theologie naar een andere inrichting moeten volgen, waar zij niet alleen een anderen studiegang moeten volgen, maar waar van hen, zooals de candidaten zelf verklaren, met name voor de dogmatiek, meer gevraagd wordt, dan van de candidaten der V. U. wordt geëischt“.

Prof. Hepp noemt dit een praatje. Hij is daarvan zoo overtuigd, dat hij schrijft: „Indien onze waarde collega onder hen maar één kan noemen, die op eenigerlei wijze dien indruk rechtmatig heeft kunnen krijgen, dan noodig ik hem uit, dat wij beiden met dien candidaat, eventueel candidaten, een samenspreking zullen houden en daarvan het resultaat mededeelen in „De Bazuin“ en „De Reformatie“. Alle kosten daaraan verbonden, neem ik voor mijn rekening“.

Prof. Hepp voelt zich dus nog al sterk. En toch zal hij wel eenigszins anders moeten oordeelen, wanneer ik hem de zaak precies voorstel.

De kwestie is deze. Wanneer een candidaat der Theol. School aan de Vrije Univ. wil promoveren, wordt van hem gevraagd, dat hij voor de dogmatiek de dictaten van Prof. Hepp moet bestudeeren, en voorzoover deze nog niet compleet zijn, de dogmatiek van Prof. Bavink en van Prof. Kuyper.

Dat is op zichzelf beschouwd een recht van Prof. Hepp. Het heeft een goede zijde, dat de candidaten der Theol. School behalve de dictaten van Prof. Honig ook nog al deze dictaten en boeken bestudeeren. Op dit recht van den dogmaticus aan de Vrije Univ wil ik in het minst geen inbreuk maken.

Maar nu zit juist hierin het bezwaar van de candidaten der Theol. School. Zij hebben de dictaten van den dogmaticus aan de Theol. School, Prof. Honig, bestudeerd, en wanneer zij na hun candidaats-examen gaan studeeren aan de V. U., wordt er volstrekt geen rekening gehouden met de dictaten van Prof. Honig, en moeten zij geheel nieuwe dictaten bestudeeren, met een geheel anderen opzet en terminologie, als waarmee zij tot nog toe gewoon waren te werken, en waarvan de bestudeering maanden eischt.

De candidaten der Vrije Universiteit hebben voor hun candidaats-examen reeds de dictaten van Prof. Hepp bestudeerd, zoodt zij in dezen een prae hebben op de candidaten der Theol. School. De candidaten der Theol. School moeten twee etel dictaten doorwerken,